

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Poggii Florentini Oratoris || Clarissimi, Ac Sedis Apo.||
Secretarii Opervm ||**

Poggio Bracciolini, Gian Francesco

Argentinae, 1513

VD16 ZV 12623

Orati[onem quintam ad summu[m] pontificem Nycholaum quintum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14341

dam in mūdo sumus pbamur quotidie in acie; & innumerabiles irē/avaricie/libi
dines/aliorūq; variōz incentiua vitiōz nos ptingunt ad ruinā: q̄ demū morte finē
suscipiūt. In q̄ (ut ait Cice. in Tuscul.) aut summū bonū; aut nullū malum esse co
gnouimus. Non igit̄ dolere debemus; nec inuidere, ut Ennius vir prudētissimus:
Nemo me lachrymis decorat ingit; nec funera fletu saxit. Nos igit̄ si qd tale accide
rit; ut velut certe denunciatū; videamus ut exeamus e vita. Icti; & agentes grās pa
reamus. Nā nulla hercle tanta cōmoditas quā ex vita alicuius vī expectare vī cō
sequi valeamus; quin pluris facere debeamus ipm esse ex tot malis ac piculis vite
exemptū. Nectam cumulus bonoz iucūdus esse pōt; nec ullū tam cōmodū expe
ctandū; q̄ beata discessio. Si em̄ summus ille dies; ut ait Cice. & catholica bñ fans
xit auctas; nō extinetōem; sed cōmutationē affert loci; qd optabilius morte: Si aut̄
perimit ac delet oīno; ut q̄ t̄. Idam stoicis placet; qd absurdū est ac rōne caret: quid
melius q̄ in medijs vite laboribz obdormire; & somno suauī sopiū sempitno: Ple
riq; etiā philosophi vite obprobriū attendētes; nihil aliud esse inferos voluerūt aut
humana corpa; q̄ veluti carceres tenebrosos; horridos; sordidos; & cruore factis
dos; qbus aīe sunt induse. Corpus em̄ suo pōdere aggrauat aīam. Ideo solū mali
quoz aīas in se pronas fecit corpus usus; ad solutōez corpis perhorrescūt; & cū il
lud sien necesse est; cū gemitu & dolore ex hac vita recedūt. Boni aut̄ cum cordis
dulcedine desiderāt ad illū locū ascendere ubi beatitudine sempitna firuant; ubi illa
sublimia āgeloz agmina: Sanctus dñs deus sabaoth; clamare nō cessant; ubi lucis
iucūditas ppetua diffundit; ubi excussa oīni palea granū purum in cordis horreo
collocat; ubi sol ille nunq̄ in occasum tendens; bñōz mentes in amore diuinitatis
accendit. Quē cōsiderans ppheta David adhuc per speculū in enigmate; illius bo
ni capiebat amorem; ut vitā istam pro tēdio hñs diceret. Heu mihi; quia incolatus
meus prolongatus est nimis. Senerat em̄ q̄ dilecta nobis esse debet illa taberna
cula dñi; ut ubi omēs amici sunt stolis albis; & palme in manibus eoz; & se
quint agnū quocūq; ierit. Non ergo mi Carole de magnifici & tam dilecti & me
rito diligendi fratris tui morte mens tua turbet; sed ex intimis cordis exprimat cur
hō Iob; Dñs dedit; dñs abstulit. sicut dño placuit ita factū est; nōmē dñi bñdictus. Iob
Nec doleas q̄ talē amiseris; sed gaudeas q̄ talē habueris; diesq; ille q̄ ab ignorātis
bus reputat extremus; per prudentiā tuā aeternitatis natalis aestimet. Cuius aīus
tantaz; ut utū p̄sidio munitus; de p̄senti pelago ad littus getis; de exilio ad p̄riam;
de carcere ad palatū & sanctiorē regionē vitāq; btām felici radio euolauit. Dixi.

Cicero;
Ennius

Cicero

Psalmistā.

Iob

POGGII Florentini Oro. V. ad summū Pōtificem Nycholaū. V.

Cio cōsuetudinis esse beatissime p̄ oīm ferme qui ad tuā san
ctitatē tum visitandi grā; tam legatōis officio primū accedant;
ut orōnem habeāt aut gratulatōz pro hac amplissima dignit̄
tate; aut ut utū tuaz laudes cōtinentē. Qui mos adeo ioleuit
ut nō uti hoc ustrato dicendi gr̄e rudis cuiusdā & ignari peni
tus existimet. At v̄o mihi loqe alia snia est; qui cenlea neutz
horū a bonis & prudentibz laudandū v̄ris. cum alterz hois

parū cōsiderate loq̄ntis; alterz a dulcoris officū esse videat. Quid em̄ ei gratulē
ris; aut qd illi cōgaudeas; qui ad immensos ac cōtinuos animi corpisq; labores; ad
maximas curas; ad diuersaz; gentiū regimē; ad infinitas molestias; ad sollicitudis
nem omniū ecclesiarū; & qd his maius est omibus; ad difficilem ac molestā seruitu
tū est assumptus. Rectius meo iudicio tali viro tanta rerū mole opp̄sso cōdolen
dum cōpatiendūq; est; & qdam tantis laboribz; tantēq; seruituti miserico dia has
benda. Non em̄ si recte & sc̄m Dei p̄cepta velis regere nauem Petri; tibi tuo iure
somnia; non getem; non cibū capere; non animi relaxatiōem q̄rere; nō tibi indulē

Papatus of
ficiū zonis

gere; non cū solitis amicis / qd' tibi est grauissimū / more tuo viuere: nō tempus qd' scimus etiā bene utentibus breuissimū esse / tua uolūate transigere: nō lris in quibus & educatus es: qua in re maxia consolatio capiti / operā pro tuo desiderio dāt impedere. Alieno est tibi arbitrio uiendū: propria quodāmodo salus eripienda / ut salutē alijs largiaris. Totius chriani populi cura & sollicitudo tibi suscipiendae audiendę p'p'oz; legationes; rogationū voces: oppressorū querelę exaudiendę; querenda postulantū molestia; multoz; importunitas atq; insolentia tolerāda; miseratordia om̄ibus / iusticia singulis ministranda. Tibi uni pro om̄ibus / quiescentibus ceteris labor suscipiendus. In specula em̄ quādā positus es: in qua tibi p'io om̄ibus uigiliae iagendę sunt: ut nulla requies / nullū otiū / nulla remissio in tāta rerū sit uarietate. Verissime noster Seneca inquit. Magna seruitus est magna fortuna. In hac tam graui rerum sarcina / tanta negocioz; incubentiū grauitate / tanto rerum confluentiū turbine / atq; multiplicibus tam diuersis curis quid gaudij / qd' iocunditatis / qd' leticie insit: cur gratulari deceat ne quicq; cōperio. Q. si Ioānes Chrysolost. in per eplā ad Hebręos adeo multa incubere unico ecclie rectori scribit: ut mirū sit aliquid eoz; saluari posse: quantā molem rerum iminere / quantū uite future periculum instare illis dicemus: quoz; regimini ipimet om̄is orbis ecclias & committas sibi a Deo & creditas esse testantē: Certe cum plus ab eo exigat cui plus commissum est: immentum quoddā onus / & humanis uiribus nō ferendū fateri necesse est. Iudicad qd' nō solū deputatus es / s; quodāmodo religatus. Adde qd' hmoī imperator nō uirtē largiunt: non sciam: non doctrinā: non longiorē uitam / sed potius efficiunt breuiorē. At multi hunc statum tam amplū appetuerūt: & qdem plures sunt q; sapientes reperiunt. Ferunt quasi om̄es cōmuni hoim stulticia & errore: ut ea optima ducāt / ad que uelut ampla & speciosa mortalū ambitio fert. Maior mortalū pars ducit opinione uulgi: & imperitorū uocibus mouet: ut magnā felicitatem & uite cōmoda in excelso imperio ac dignitate sita esse putent. Sed nō errore opinionis / aut stultorū inscitia hac metienda sunt: sed rōne & sapientia iudicanda. Cuius pcepta si sequi uoluerimus: ipa nos instruet: integritatē / dementiā / pietatē / sanctimoniam uite / humanitatē raro in magna rerum licentia contineri. Nōnullos quoq; secus ac religio & Chri pcepta postulent / hoc imperio abufos uidimus. Sed de his loquor qui ambulat in uis & lege. Bñi: qui non qd' liceat / sed quod deceat spectant: quibus necesse est ut eiusmodi uita si ad labores & rerum difficultatē spectes / angusta & misera potius q; foelix esse uideat. Illi ipi sanctissimi uiri tui p' decessores / qui parū cum saculo cōmercij habuerunt: grauitatē ponderis eorū humeris iminentē sentientes: se Dei seruoꝝ seruos appellauerūt: ut proculdubio more poetarū Sisyphi saxum uoluerunt Pontifices / si vicarios se nostri saluatoris considerent: hoc est ad eius imitationē cōstitutos dici possint. Qui uero pater sancte / tuas laudes: que qdem exquisitę sunt: sua orōne cōplectunt: quis uere id & tuo merito uideant posse facere: in meo iudicio aut uerboꝝ ostentatores / aut assentatores improuidi censendi sunt. Sententiā profecto legisti Aristotelis in ij. Rhetoricoꝝ libro: p'sentem laudare / esse opus adulationis. Quā si gentilis phūs improbat: nō uideatur apud Chri uicariū ullo modo probanda. Non em̄ nisi cum necessitas / & cū causa postulet / aut seipm / aut aliū p'sentem laudare deceat. Laudat se Aeneas apud Vergiliū cū dicit. Sum pius Aeneas fama sup aethera notus. sed apud suę uirtutis ignaros: & in suo suorūq; summo discrimine: ut auerteret iminentē in suos pestem se laudare inflans periculū coegit. Laudauit Cēsarem p'sentem Cicero pro Marcellis exulis restitutione: pro defensione Ligarij: pro tutela Deiotan regis. At ea non hois / sed cause & temporū fuit oratio. Virgebat em̄ uir ad omnia prudentissimus: illum clementiæ laudare: & quo exulis Marcelli restitutio erat impetrata: & aliorū querenda salus: tum ut idipm quod egerat cōfirmaret: tum ut & alios ab

Seneca.

Chrysolost.

Aristoteles

Laus sui ipsi
us & aliorum
Vergilius.

Cicero

exilio quoque reducendos incitare. Nam extra illas orationes non solum non laus dantur: Casarem sed illius a cetera detestatus est: non clementie sed crudelitatis nomine infestatus. At vero ubi nulla talis urget occasio: superflua videtur presentis laudatio & assentatori quam laudatori convenientior. Periculosa quoque eiusmodi laudatio est. Exstimant enim nonnulli vera esse quae de se predicantur: ac sapientiae virtutisque opinione inflati/tumidi:que prudentiae/ne dicam stultitiae innituntur: reiectisque sanis consiliis in magnos sepius errores incidunt: non effugientes temerarii nomen. Est tamen periculis sententia: ut crescat laudata virtus. Incitant enim quandoque nostris laudibus: & perseperis enituntur: ut hi eadem quales describimur a laudante. Sed omnia modum/tempus/locum requirunt. Parce presentem laudare licet: & ita ut non sentiat mentientes: ut plus in se esse cognoscat quam exprimant dicentis verba: ut non rabore presenti excutiat/aut acribus risum. Sunt enim quidam ita mentiendo impudentes: ut quaecumque in hominem sapientissimum sanctissimumque dici possint/coegerant quaedam in laudes eius qui potius vituperatione quam laude mereat. Verum etiam in virum probissimum ac doctissimum presentis laus coegeta/ruborem ingerat necesse est. mauiit enim vir probus esse quam dici bonus: & eiusmodi voces reculat. Quid igitur dicit quisquam/agendum censet: quam orationis materiam concedes: quem dabis campum in quo excurrere nostra possit oratio: Mihi quidem admonitiones quaedam cohortationesque ad recte imperandum videntur esse Pontificibus adhibende. Primum ad iustitiam misericordiae coniunctam cohortandi sunt. Misericors miserator & iustus inquit propheta: uno ad iustitiam/durobus ad misericordiam nobis usus. Tum ad beneficentiam ac liberalitatem: quae virtutes hominibus sunt gratissimae: & magnos Principes decet. Ad humanitatem quoque adhortandi: in qua magnus virtutis splendor refulget. Est enim virtutum omnium condimentum. Admonendi sunt: ut meminerint se homines esse/hoc est mortali ac fragili corpore: & quod morbis affici possint: licet sanctissimi & beatissimi appellentur. Quae cogitatio si sepius mentem subeat non sine Principes ultra humanam conditionem superbia effertur. Alexander Macedo qui se ut deum adorari coepit/peperat. Iouis progeniem ementus/dolore vulnerum ob cruce saucium/ coactus est se hominem fateri. Ita his nobis uti decet: ut nullum fastum/nullam arrogantiam/nullam insolentiam secum ferant. Illud praeterea Pontifices admonendi videntur: in magna fortuna magna animi moderationem esse praestandam. Difficillimum quippe est seruare modum in rebus secundis: & rationis impio uti. Arduum quoque: in summa rerum licentia consistere infra rationis cancellos. Nam cum magna diuturnaque imperia etiam sapientium animos fatigent: ac soleant reddere ut plurimum homines superbos atque animi impotentis: praclarum videtur honesti viam sequi: neque ad extrema declinet. Quae si Paulo apostolo/qui virtus est in caelum raptus: in quo loquebatur Christus: cuius conuersatio in caelis erat: qui Doctor gentium datus est angelus sathanae qui eum colaphis caret/ne reuelationum magnitudine extolleret. Quanto magis verendum est his qui in terris versantur: ut supra modum elati/ac inani rerum pompa quae breuis est & ad modicum perseuerat tempus decipiant. Certe hominibus vocibus resonare aut res Pontificum semper decet. Et quo maior eorum dignitas est: eo magis semper ut suae fragilitatis meminerint admonendi. Per multa enim sunt quae aliqui Principes errare cogunt: adulatores/dolosi/suffragones/inuidi/detractores: quorumque verbis per sepe etiam boni Principes in magnos errores inciderunt. Falsus praesepit rumor/et quorundam pueris rerum interpretatio omnia in peius trahentium multos errare coegit. Vnde etiam insidie tendunt principantium a uribus/ab his qui aliorum etiam periculo expleri cupiunt suas cupiditates. Horum fallacis ne decipiantur/ magna cura & diligentia est prouidendum. Cohortandos insuper ad clementiam censo. Durum quippe est/acerbitatem aut iracundiam ad magnam fortunam adiungere: & non patere misericordiae refugium calamitosis. Illud vero in primis iterandum memorie ins

Quibus
pa admo
nendus
Psalmsia.

Alexander

AD PONTIFICEM NYCHOLAVM V.

fixam esse oportere id quod virtuti debeat / nullo modo pecunie concedendum
 Iniquissimum est enim & fere calamitosum / pecuniam virtutibus preferri : & quam
 rem serui loco esse deceat / obtinere probitate posthabita principatu. Verum pau-
 ter sanctissime difficillor mihi q̄ reliquis dicendi ratio videt esse proposita. Nam
 quæ alijs orationibus copiam præstare tua mihi eripuit egregia tua virtus ac sin-
 gularis. Quid est enim ad quod te cohortari aut admonere sit opus : cum tua sapi-
 entia alios monere possis. Quid quod alterius verbis egeas : cum tamen ipse eos
 dicendi genere sis admodum exercitatus. Quid enim grauius / quid sanctius / quid
 sapiētius (ut alias omittam) illa ultima oratione tua post Eugenij & sequas ad
 Cardinales habita : in qua veluti præfagium fuit : talem te futurum / qualem tunc
 Pontificem exoptasti. Nunquid ad pacem / optimum omnium mortalium bonum max-
 ius nomen dulce est / & res ipsa salutaris : inter Italos ceterosq; christicolos statuen-
 dam es cohortandus : At tu ipse tanta affectione / tanto ardore illam appetis ac co-
 cupis : ut nemini omnium qui viuat cedes illius desiderio consequende. Nunquid ad
 humanitatem / clementiam / ceterasq; virtutes es impellendus : At hec tibi tuis studij /
 tua doctrina / tua natura ad honestum propensa iam diu parta esse vidimus. Num
 quid ad labores appetendos / ac subeundas curas quæ tanto fastigio iminent : At
 alij tanto studio tam continue subis : ut potius tibi fræno q̄ calcabis opus exiit :
 cum ne ad quietem quidem somni ullum tibi tempus vacuum relinquatur. Nullo ad
 monitore / nullo cohortatore indiges beatissime pater. Legisti omnia præcepta vir-
 tutum. Tum sacras / tum gentiliū litteras didicisti. Nullū te doctrine genus elingui
 Legisti omnium prædecessorum tuorum gesta Pontificum. Nosti qui ex eis laudandi
 tibiq; imitandi sint : ut qui ut dicam leuiter tolerandi. Quosdam fuisse scimus qui
 bonis lausæerent : quosdam in quibus multa desiderarent. Vnum tamen mihi
 relinqui video cohortationis genus : quo absq; fastidio & recte videar uti posse.
 Id est : ut te exhorter / ut teipsum imiteris : ut similis sis tui : ut memineris quibus am-
 bus / quibus moribus / qua vita hanc sis tam amplam / tam desideratam a multis di-
 gnitatem consecutus. A teipso enim omnis bene gerende reipublice institutio manan-
 da est / & recta viuendi ratio. A teipso virtutum omnium exempla petenda. Nihil tibi
 extra teipsum querendum est : nullis tibi opus erit extenus ad bene agendum præsidij
 si tuis copijs uti voles. Scis qua vixeris continentia : qua moderatione vite. Scis po-
 stulare hoc tempus : ut pecunia doctrina / ambitio bonis artibus / virtuti cedat im-
 pudentia : oportunitas a modestia superet. Scis te semper in optimis literarum studijs
 fuisse versatum : & viros doctos ac bonos coluisse. Pristina tibi humanitas atq; beni-
 gnitas cōseruanda est : & hi mores continuandi qui tibi hanc dignitatem pepererunt.
 Odisti vitia semper : virtutum es iter per omnem vitam cōplexus. Non enim rebus externis
 non ambitione / non precibus / non pecunijs hunc tibi onerosum honorem a Deo demum
 datum scimus : sed virtutibus & sanctimonia morū. Sed cum tuam cogitationem ad ea co-
 uerteris quæ tuis moribus & dignitati intelligis cōuenire : illud te rogo patissimè
 ut illi tui amici præci quos inter me unū esse profiteor / non excidat memoria : prout
 multis iam vidimus contigisse. Coniūgit amicitiam / ut optime nosti studiose eorumq;
 & honorū morū similitudo. Qua licet maxima Imperia & dignitates diluere so-
 leant : tamen beniuolentiam retinere decet : eum præsertim qui non utilitate / sed virtu-
 tum officijs a micia metitur. Et magni quoq; Principes amicis eguerunt : quos li-
 cet cuiq; sibi beneficentia atq; indulgentia compare. Itaq; inter ceteras tuas curas
 & hanc non postponas oro : ut præcorum amicorum / quorum numero me fuisse
 profiteor / in mentem veniat : ut eis subsidio sis : neq; egere patiaris : ut faueas in-
 genijs. Et plurimos tui similes tua opera esse velis : ut seminarium quoddam
 virtutum sterras in hoc tuo principatu : ut liberales disciplinae efflorescant hinc
 veluti Saturni ætate : quæ iam pene collapsæ & extinctæ culpa temporum videt

Oratorē &
 oim expri
 comendat.

Adhortatō
 ad eundem.

Ut amicorū
 meminerit.

banitur. Nam bonæ artes & virtutis alumne/a quibus rerum cognitio & honesti ratio peccat: desertæ cultoribus velut in obscuro latent/ tanq̃ in solitudine & quoddam exilium relegatæ. Hæc tibi in lucem erigende sunt: & in usum cœtūq; hominū restituende. A quo emillarū salutem implorabimus: si tu nobis desis/ quem illæ tam diu velut alumnū præcipuū suis uberibus nutrierūt: lauerūt pater sanctissimæ s̃arum studia: & egregij doctrina viri posthabiti diutius q̃ religionis ipsius & virtutis ratio pateret: ex quo iam s̃arum cupiditas refrinxit. Vbi em virtuti honor & præmiū defuit/ nulli ad eius exercitia excitant. Sed iacent semper/ ut ait Cicero: quæ apud quosq; vident improbari. Vides philosophiam utramq; bonarum artium parentem/ & vitæ ac morum magistrā/ iam obsoleta m̃ squalidāq; discentiū inopia effecta/ latere in tenebris: neq; ut olim cōsuevit in luce hominū versari. Hæc solum appetunt artes & s̃m̃ in precio/ quæ ad ferendas lites ac iurgia & ad quæstum spectant. Nullos aut paucissimos virtus ipsa & sciendi ratio mouet. quoniam inglorij habent & ignobiles: ubi pluri ambitio & pecunia q̃ virtus & probitas estimatur. A te uno pater sanctissime/ expectantur ea quæ multis vident defuisse. Ab alijs alia sunt quærenda: tibi soli honor hic/ hæc prouincia debet: ut s̃arum studia/ & docti viri tua opera recreati/ in pristinam dignitatem auctoritatemq; restituantur. Seis quantā utilitatem uniuerso orbi ad bene viuendū attulerint sapientes: quorum consilio/ studijs/ prudentia & humanitas ad homines introducta: & vita moribus/ & res publica legibus constituta. A doctissimis quoq; viris religio nostra contra hæreses plurimas defensa & propagata est. At istis & vitæ cōmodis & fidei defensoribus caruissimus: nisi ad proborum ac sanctorū virorum vitam fuisset admixta rerum plurimarū scientia & doctrina: quibus tanq̃ armis usi sunt/ ad oppugnandū hæreticorum vires: & tuendam fidem. Itaq; inter ceteras tuas curas (repetam em̃ iterum) hæc sit potissima pater sanctissime: ut subleues atq; efferas doctos viros: & reuiscere facias studia artium optimarum: ut ostendas in te dignitatem auctam: non immutatos mores. Hoc tuum est proprium exercitiū: hoc tuū & nominis & gloriæ opus: hic tuū pōtificatus erit fructus uberrimus. Hoc tibi pariet apud Deum æternum præmiū: laudem apud homines imortalem. Sed cum omnia pater sanctissime tibi agenda proposueris / quæ tanta mole onus requirunt/ illud nunc te rogo: ut memineris Poggij tui: qui tot annis/ tanto tempore tanta familiaritate fuit tuæ virtuti deditissimus: qui te semper coluit & in primis dilexit. Sum iam veteranus in Curia miles: ut qui eam ānos quadraginta fuerim secutus: & certe minori cum emolumento q̃ deceat eum qui non omnino fuit alienus a virtute & studijs humanitatis. Iam emeritis stipendijs in coloniam prætoris more sum ad quietem corporis/ ad laborem animi destinandus. Quod nisi tua in me beniuolentia assequar: nescio cuius fauor & opera sit amplius expetenda.

Cicero.

Doctoz virorū utilitas

Sese commendat.

• LIBER ORATIONVM
Poggij finis.

Faint, mostly illegible text in a Gothic script, likely a Latin manuscript. The text is arranged in several columns and contains various words and phrases, some of which are partially obscured by ink bleed-through from the reverse side of the page.

De...
De...

De...
De...

LIBER ORATIONUM

Page 102